

banda, trobo encertada la menció del pretèrit perfet perifràstic de subjuntiu (pàg. 70), que sol mancar a les gramàtiques.

Però, malgrat les reserves, aquesta gramàtica ha d'ésser ben útil als qui vulguin iniciar-se en l'estudi de la llengua catalana partint de l'espanyola, perquè ha estat escrita amb un criteri segur i una profunda coneixença de l'idioma.

Jordi CARBONELL i de BALLESTER

VICENTE GARCÍA DE DIEGO: *El catalán habla hispánica pirenaica*. Lisboa, Centro de Estudos Filológicos, 1950. («Miscelânea de Filologia, Literatura e História cultural à memória de Francisco Adolfo Coelho», II, 55-60.)

L'illustre filòleg García de Diego, que amb tant d'interès estudia la llengua catalana, ha aportat la seva valuosa contribució al debatut problema de la subagrupació romànica del català, en un breu però substancial article.

El Prof. García de Diego sosté que el català no ha estat importat de Provença, com algú ha afirmat, sinó que nasqué en el seu propi solar. Les influències literàries i les coincidències fonètiques i morfològiques de veïnatge no han d'ésser considerades com a prova d'una invasió lingüística. L'eliminació d'una llengua l'aconsegueix una altra llengua, bé per ocupació en el buit, com s'esdevenia en la Reconquesta, o bé per imposició d'una gran civilització en països en estat cultural encara primitiu, com és el cas de la Romanització. Sense la invasió mahometana, Espanya seria, igual que és França, un tauler amb desenes de dialectes regionals. L'unitarisme de la monarquia visigoda fins el 711 no va impedir la diversificació dialectal, i per això cal no considerar tampoc com a prova d'una unitat lingüística els nexes entre Catalunya i Provença i el fet que aquella pertangués després a la diòcesi de Narbona fins al segle XI. El català derivat dels gèrmens llatins sedimentats en la romanització de Catalunya veié desaparèixer, en produir-se el replegament romànic per la invasió àrab, el primitiu romanç de València i de la part meridional del Principat, i després, en la recuperació del territori, fou ell el qui s'hi va imposar.

Entre els dialectes d'ambdues vessants del Pirineu existí una clara comunitat romànica, que era continuació d'una altra gran comunitat pre-romana, de la qual és supervivència el base actual, comunitat que arribava àdhuc al muntanyam cantàbric. Els Pirineus, en comptes d'ésser una barrera divisòria de cultures i de llengües, foren el baluard a què s'acollien els pobles propers en les vicissituds històriques, i ensems han estat les muntanyes pirinenques el solar multiseccular d'un poble pastoril. Els parlars que s'expandiren des d'allí, o que s'hi van restrènyer, són la clau de molts problemes lingüístics.

Com que l'estrall en els parlars pirinencs del vessant francès és molt menor que en el de l'espanyol, i com que, mentre França conserva tots els seus altres dialectes, els parlars mossàrabs que hi hagué a la Península Ibèrica foren escombrats per l'extensió dels dialectes del nord (el català, el castellà i el galleg), resulta que la llengua catalana, que hagué de tenir una gran semblança amb

(*vas, vasos; bes, besos; clos, closos*); no s'expressa la funció que les formes dels pronoms personals exerceixen en la proposició més que en l'acusatiu i el datiu de tercera persona (pàgs. 43-46); el verb *perdre* és enumerat entre els que canvien b per p en el radical del present d'indicatiu.

aqueix gran grup pirinenc franco-espanyol i amb els parlars hispànics contigus (aragonès primitiu i mossàrab valencià), presenta algunes coincidències amb els grups gàllics actuals, però no és possible d'establir algunes de les seves similituds presumibles amb els desapareguts dialectes hispànics que a penes coneixem.

Em permetré de fer algunes observacions sobre certs detalls, unes quantes de les quals no fan sinó reforçar la tesi del Sr. García de Diego, tesi que goso subscriure en línies generals.

No acaba d'ésser exacte que Provença i Catalunya des del segle VI al VIII «estaban en cierto modo unidas políticamente» (pàg. 56). En realitat, al regne visigot de Tolosa, constituït en 418, i que arribava fins el Loira i els Alps, no foren incorporades Barcelona, Tarragona i València fins l'any 476, regnant Euric, i molt poc de temps després, el 507, el fill d'aquest, Alaric II, fou vençut pels francs de Clodoveu; aleshores els visigots perderen Tolosa i tots llurs dominis ultrapirinencs, excepte la Septimània. La Septimània, però, és a dir la regió de Narbona, no és més que una petita porció del Llenguadoc, i aquest és tan sols una zona d'Occitània.

És ben cert que, en l'ordre eclesiàstic, Catalunya depengué de l'arxidiòcesi de Narbona fins al segle XI, i que aquestes relacions hagueren de determinar un gran fons comú de llengua i cultura, segons considera el Sr. García de Diego (pàg. 56). La causa d'aqueixa subordinació era que Tarragona, on havia de radicar la seu metropolitana de Catalunya, es mantenia en poder dels musulmans i no pogué ésser restaurada fins 1091 per Ramon Berenguer III. Els bisbes i comtes catalans, però, no acceptaven de grat l'autoritat de l'arquebisbe de Narbona, i ja el 971 va haver-hi una important temptativa d'Ató, bisbe de Vic, de convertir la seva seu en metropolitana dels altres bisbats catalans, mentre Tarragona romangués irredenta.¹

El fet que la Vall d'Aran pertanyi al domini lingüístic gascò no significa que aquest parlar s'hagi desbordat dèbilment cap a Espanya per la dita vall, com interpreta el Sr. García de Diego (pàg. 58). En realitat, la Vall d'Aran pertany al vessant septentrional del Pirineu; allí neix el riu Garona, i el Port de la Bonaigua (2050 metres d'altitud), el seu únic accés des del Pallars, roman tancat tot l'hivern, durant el qual es comunica, en canvi, prou fàcilment amb el Bearn pel Portilló de Bosost (1310 metres). Els francesos ens disputaren la sobirania de la Vall d'Aran fins al segle XVI, i en l'ordre eclesiàstic ha depès del bisbat francès de Cominges fins al segle XIX.

La frontera lingüística coincideix ara amb la natural i no pas amb la política, i si bé el Sr. García de Diego suposa que trets propis del gascò, com la pèrdua de -N- entre vocals, devia atènyer el Pallars i l'Alt Segre (pàg. 58), aquest problema no està encara aclarit a bastament;² tanmateix sembla més provat que en el primitiu dialecte pallarès anterior a l'extensió del català, es conservava la -N final, segons testimonia el topònim *Estaon* <STATIÖNE, i, segons és sabut, la -N final es perd en català, però es conserva en aranès.³

No recordo exemples catalans amb el típic procés gascò -LL->|>R, que el Sr. García de Diego afirma haver existit en alguna zona catalana del Pirineu, aduint com a exemple la forma *aurà* <ABELLANA, «cuya área en Cataluña sería

1. Cf. F. SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, I (Barcelona 1934), 61.

2. Cf. J. COROMINES, *El parlar de Cardós i Vall Ferrera*, BDC, XXIII (1935), 261.

3. Cf. G. ROHLFS, *Le gascon* (Halle 1935), § 390.

interessante fixar» (pàg. 58) ; sembla que el Sr. García de Diego (llastima que en el seu article hi hagi tan poques notes!) ha pres aquesta forma de l'ALC, mapa 179, *l'avellana* (3, **er aurrás**; 4, **auerán**), però precisament aqueixos punts corresponen a Bostós i Viella, localitats de la Vall d'Aran, on, per tant, no es parla català, sinó gascó.⁴ En canvi, és admesa la normalitat en català i en provençal de la primera part del procés -LL->I darrera d'E o I, en mots com *estela* <STĒLLA, *vila*<VĪLLA, *argila*<ARGĪLLA, *anguila*<ANGUĪLLA.⁵

El Sr. García de Diego comenta com seria d'instructiva la indagació de les àrees lèxiques, i esmenta com a exemple el mot *mirall* que es conserva en el pirinenc aragonès d'Hecho (pàg. 60). Segons les meves dades, la forma *mirall* és pròpia amb la pronúncia **miráj** del català occidental no fronterer, on conviu en algunes comarques amb *espill*, i del català oriental de Barcelona i Tarragona i també de l'alguerès; la pronúncia **miráj** és pròpia de les Balears i de l'Empordà i Osona; en canvi, la forma *mirall* és desconeguda en el català del Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca, el Baix Aragó, el tortosí i el valencià, que emprèn exclusivament el mot *espill*.

M. SANCHIS i GUARNER

JOSEPH SALVAT: *Grammaire Occitane*. Preface de M. J. CARCOPINO. Toulouse, E. Privat, 1943. XXIV+178 pàgs.¹

Brevíssim resum de gramàtica, de caràcter normatiu, degut a un excellent coneixedor de la llengua occitana. Text bilingüe — occità i francès — a doble columna. Conté, després d'un primer capítol sobre grafia i pronúncia, l'examen de les diverses categories gramaticals. Manca l'estudi de la sintaxi.

Mn. Salvat defuig l'ús d'una terminologia rígida lingüística, cosa que el mena, per exemple, a parlar indistintament de sons *durs* i de sons *forts*, per a designar sia les velars (*c, q, g*), sia les sordes (*s, t*).²

L'ortografia adoptada no és ni la de Mistral, tan influïda de francès, ni la radicalment medievalitzant d'Alibert, sinó la de Perbosc i Estieu, lleugerament modificada. L'autor mateix, però, manifesta els seus dubtes sobre si seria preferible d'usar *b o v* en les formes verbals, *z o s* per al so de *z*, *s o ss* per al de *s*; si no s'hauria d'admetre la *ç* en alguns casos; si no podria afinar-se el sistema d'accentuació...

Malgrat el que Mn. Salvat exposa, en parlar de l'elisió de la vocal de l'article,³ veiem inexplicablement propugnar grafies com *es contra l' pont*, i, paral·lelament, *se n' van o li n' parlarai*, etc.

4. J. COROMINES, *Vocabulario aranés* (Barcelona 1931), pàg. XIII, s'ocupa també d'**aurán**. F. KRÜGER, *Die Hochpyrenäen*, A, I (Hamburg 1936), 43, n. 2, duu la nomenclatura pirinenca de l'avellaner.

5. Cf. P. AEBISCHER, *BDC*, XXIV (1936), 140.

1. El títol, en francès a la portada, és en occità a la coberta del volumet (Abat JOZEP SALVAT: *Gramatica occitana*. Privat, Toloza).

2. Això és causa, alguna vegada, de contradiccions: la *c* (§ 14) «a lo son dur dabant *a, ò, o, u*», «a lo son de *s* dabant *e, è, i*», però la *s* (§ 22) «es totjorn dur e fiulant».

3. «Aquela elizion se pòd produzir de còps pel masculin dabant un mòt comensant per una consona, l'article s'uniguent alavetz dins la pronúncia amb lo mòt que precedís» (§ 40).